

Nr 11/1996

Könskampen inställd på jämställdhet

Bodil Bryntesson
Andreas Röttorp

Förord

Jämställdhetsdebatten har länge präglats av ett slags "behörighets-tänkande" som gjort att endast ett fåtal kvinnor kunnat göra sina röster hörda. Det har blivit en diskussion *om* män och sällan *med* män.

Mot denna bakgrund följer Timbro upp den uppmärksammade rapporten (nr 17/95) som förmedlar hur unga kvinnor uppfattar feminismen, med en rapport om hur unga män ser på jämställdhet.

Bodil Bryntesson, som var initiativtagaren och författaren till enkätundersökningen bland gymnasietjejerna och som till hälften svarar för denna rapport, utsattes för skarp kritik från de etablerade jämställdhetsdebattörerna. En kritik som handlade om hennes låga ålder, om att hon givit ut rapporten i fel tankesmedja, om att hon inte är gift och inte har barn. Debatten har handlat om hur hon ska kunna diskvalificeras i jämställdhetsdebatten – inte om att bemöta hennes resultat i sakfrågan.

Detta är ett exempel så gott som något på att debatten behöver tillskott av nya perspektiv och nya debattörer.

Bodil Bryntesson studerar vid Stockholms universitet och Anderas Röttorp vid Handelshögskolan i Stockholm.

Stockholm i juni 1996

Dick Erixon

Projektledare

Innehåll

Behörighet i debatten.....	3
Unga tjejer om jämställdhet.....	4
Feminism är vänster	4
Skeptiska mot politiska lösningar	4
Särart och likhet	4
Stor framtidstro	4
Män och jämställdhet.....	5
Om debatten	6
Vad är jämställdhet?	7
Politiska lösningar – nej tack!	8
Den andra vägen till jämställdhet	10
Om tjejer	11
Jämställdhet är en generationsfråga	12
Andra undersökningar.....	14
Jämställd och manlig.....	15
Hur mycket kan och bör göras politiskt?	16
Riskerna med dagens jämställdhetsdebatt	17
En annan syn på jämställdhet	17
Litteratur	18

Behörighet i debatten

En bra och nyanserad debatt om jämställdhet förutsätter att olika människor bidrar med sina erfarenheter och åsikter. Trots det har vi i dag en jämställdhetsdebatt som ofta är likriktad och som förs av ett fåtal personer som är tämligen överens med varandra. Det finns ett mycket inskränkt behörighetstänkande i just jämställdhetsdebatten som går ut på att om man inte har "rätt" kön, ålder och erfarenhet så har man inte i debatten att göra.

Förutom detta behörighetstänkande, som stängt ute många i den yngre generationen från jämställdhetsdebattens arena, finns ett annat oroväckande beteende i debatten – nämligen att ofta tala *om* män och sällan *med* män. Många yngre män, som de facto inte vuxit upp i ett samhälle där det är en självklar fördel att vara man, känner inte igen sig i de beskrivningar som görs av deras eget beteende. Risken är att den debatt som avsåg att minska könsskillnader i stället ökar polariseringen mellan könen, vilket på sikt knappast gynnar kvinnors möjligheter i samhället.

I Generationsutredningen från 1994 säger ungdomar mellan 16 och 29 år av båda könen att det mest önskvärda samhället är ett jämställt samhälle. Det är på detta samförstånd jämställdheten i framtiden ska byggas – inte på politisk lagstiftning och könsuppdelad debatt.

I denna rapport framför unga män sin syn på jämställdhet. Dessa citat och åsikter baseras på intervjuer med studenter från Handelshögskolan, Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholms Universitet och Karolinska Institutet, utförda under våren 1996. De intervjuade är mellan 20 och 40 år, läser svenska, ekonomi, teknik eller sjuksköterskeutbildning och är inte aktiva i något politiskt parti eller ungdomsförbund. Intervjuerna är gjorda i grupper och har utförts av antingen en kvinnlig eller en manlig diskussionsledare, vilket dock inte innebar några större förändringar i hur frågorna besvarades.

Rapporten är upplagd på så vis att dessa mäns citat får tala för sig själva först och främst, och därefter avslutas rapporten med en sammanfattning och några slutsatser som kan dras av vad de sagt.

Unga tjejer om jämställdhet

Som bakgrund till männens jämställdhetsåsikter kan det vara på sin plats att sammanfatta vad de kvinnliga gymnasieelever som intervjuades 1995 tyckte.¹

Feminism är vänster

En slående majoritet av de unga tjejer som tillfrågades förknippade feminism med vänsterpolitik. Associationerna gick även till demonstrationer, näbbkängor och extrema åsiktsyttringar. Nästan ingen av tjejerna ville kalla sig själv feminist och detta ofta med motiveringen: "Jag är inte så extrem".

Skeptiska mot politiska lösningar

När det gäller politiska lösningar som kvotering, poängfördelar till utbildning och pappamånad var inställningarna mer tudelade. Mycket få kunde dock tänka sig dessa reformer applicerade på dem själva. "Kvotera om ni vill – men inte mig", sammanfattar bra de synpunkter som framfördes.

Särart och likhet

Att som ofta sker i den offentliga debatten ta ställning för antingen särartsfeminismen eller likhetsfeminismen var heller inte populärt bland dessa gymnasister. Kvinnor och män har både likheter och olikheter och somligt beror på genetiska skillnader och annat på kulturen och samhället. Det är dessutom önskvärt att vara både lika och olika. Några androgyner efterlyser man icke.

Stor framtidstro

Gemensam för dessa unga kvinnor var också en stor framtidstro. Jämställdheten är bättre bland yngre och kommer så att förbli. Några orsaker som nämndes var kompisrelationer över könsgränserna som gör att tjejer och killar bättre förstår varandra, samt förändringar i beteende hos båda könen. Individens självförtroende och ansvar

---

¹ 1995 gjordes en enkätundersökning med 600 tjejer i tredje ring, samt djupintervjuer med 32 av dem. Resultaten låg till grund för Timbro-rapporten "Jämställdhet men inte feminism" (nr 17/95).

betonades som det mest betydelsefulla för jämställdheten. ”Vi tjejer måste våga ta för oss mer” var en vanlig åsikt.

Män och jämställdhet

Att män sällan syns i den offentliga jämställdhetsdebatten innebär inte att de inte har åsikter i frågan. De män som intervjuats för denna rapport hade så mycket att säga att det skulle räckt till tjocka böcker och inte bara till en rapport. De är dessutom överens om väldigt mycket både med varandra och med yngre kvinnor.

Även om man alltid ska vara försiktig med generaliseringar skulle man nog kunna påstå att de åsiktsskillnader som finns i jämställdhetsfrågan framför allt är generationsskillnader och inte skillnader mellan män och kvinnor. Eller rättare sagt, i den mån det förekommer tydliga könsskillnader är det inom fyrtiotalistgenerationen, vilket också framkommer i Generationsutredningen från 1994.

I kapitlet om föräldraskap finner vi t ex påståendet ”Dela ansvar lika”, där vi kan se att både yngre och äldre är väldigt överens jämfört med generationen 35-54 år. De som instämt i påståendet fördelar sig som följer:

20-29 år:		35-54 år:		55-74 år:	
Män	52,9%	Män	36,6%	Män	33,0%
Kvinnor	52,4%	Kvinnor	59,9%	Kvinnor	38,7%

I boken *Vardagens villkor* av Fritzell/Lundberg kan man vidare läsa att medan kvinnors möjligheter successivt ökat för varje generation, har män haft de största möjligheterna i just fyrtiotalistgenerationen.

Detta innebär alltså att de som i dag är högt uppsatta politiker, chefer och organisationsföreträdare i Sverige har en syn på jämställdhet som är baserad på erfarenheter och meningsskiljaktigheter som generellt bara deras egen generation delar. Deras barn tillika deras föräldrar har båda grupperna en större samsyn mellan könen. Detta är med stor sannolikhet en viktig förklaring till de uttalanden de intervjuade männen gör om jämställdhetsdebatten.

Om debatten

Kritiken mot debatten är hård och det är tydligt att detta är något som engagerar och upprör alla män som deltagit i intervjuerna. Sammanfattningsvis kan man säga att det som diskuterats mest är att det debatteras för mycket och av en för liten grupp personer. Debatten innehåller för mycket retorik, för mycket polariseringar mellan könen, för mycket generaliseringar och för mycket klagande på män som kollektiv. Debatten upplevs heller inte som öppen för "vanligt folk" eller ens förankrad bland dem. Att den dessutom har slagsida åt vänster är en självklar sanning för dessa män.²

"Jag får det här intrycket att debatten är lite av elitens debatt. Kvotering är något man debatterar i intellektuella kretsar, medan för många andra är det mer intressant vem som gör vad hemma. Man för det på någon sorts intellektuell nivå. Det är kanske inte så förankrat."

"Det tycker jag man borde ändra på i debatten. Att få fram att alla män inte är likadana och alla kvinnor inte är likadana, tycker jag."

"Det feminister ibland tycks glömma bort i debatten... (avbruten av annan kille) - Ja men, hallå, feminister i debatten är ju inga feminister primärt. De är ju rena vänsterförespråkare!"

"Ska vi prata om kvinnor som någon homogen grupp? De kvinnor som har bra självkänsla - de är ju ute och gör grejer. Jag tror inte att de ställer upp på allt det där."

"Debatten rör inte det jag förknippar med jämställdhet. Det är tvärtom den som är diskriminering."

"I debatten är det ju i huvudsak vänsterorienterat allt som rör jämställdhet. Det är för att de tror att jämställdhet kan lösas via lagstiftning och regleringar."

"När en kvinna går ut och säger att det ska kvoteras säger hon också att kvinnor är sämre och behöver hjälp in. Och det är inte min åsikt att så är fallet."

---

² Det dessa män definierat som "debatten" är främst de diskussioner om jämställdhet de stöter på i dags- och kvällstidningar, radio och TV.

”Det är lite tabubelagt att kritisera jämställdhetsdebatten. Det är ett jävla politiskt korrekt ämne det här, och man ska helst inte säga emot jämställdhetsivrare för då är man mansgris, va. Det är så självklart att män har fel på något vis.”

”Man borde tona ner det här med kvinnor – visst kan de. Jag tror inte man får bort fördomar mot kvinnor genom kampanjer eller debatter eller någonting. Det handlar mer om den undervisning som sker i skolan och att den tid vi lever i gör att vi går mot att bli mer lika.”

”En helt annan sak jag tänkte på är det här med veckotidningarna. Ni vet, killar kan inte städa. Killar kan inte prata känslor. Så här gör killarna för att ljuga och djävlas. Känner ni igen er i det där? Fattar ni vilket liv det skulle bli om någon tidning skrev så om tjejer. Typ, tjejer är ena gråtmuppar som inte kan säga vad de menar och som inte kan ta beslut och... något sänt. Det skulle ju bli fullt krig.”

Vad är jämställdhet?

En av de anledningar jag kan se till att dessa män så starkt ogillar svensk jämställdhetsdebatt, är att det redan vid definitionen av ordet jämställdhet finns en annan syn än den man kan ana i den offentliga debatten. För dessa män handlar jämställdhet om rättvisa och rättvisa i sin tur är icke synonymt med jämlikhet utan handlar om att alla formellt (lagligt t ex) ska ha samma förutsättningar att göra det de vill.

Den orättvisa som uppkommer av att vi alla är subjektiva i bemärkelsen att vi behandlar människor olika beroende på om vi tycker om dem, tycker illa om dem eller är likgiltiga inför dem, går aldrig annat än att acceptera som mänsklig. Och det ska inte kallas att ”män väljer män”. Det handlar om att vi alla hellre väljer någon vi känner och tycker om än någon annan, vare sig det gäller jobb eller fritid.

”Det är att man ska ha samma möjligheter oavsett bakgrund. Jag tycker inte man borde prata bara om kön. Det kan vara ålder, ras, ja – jag tycker det vore en bättre definition. Man är för insnöad på just kön.”

”Jämställdhet för mig är att alla får samma möjlighet. Eller om inte samma så i alla fall en god möjlighet. Exakt samma är nog svårt att uppnå.”

”Jämställdhet är att man behandlar människor lika och bortser från kön.”

”Det viktigaste för mig är på något sätt att man är nöjd. Vill man ha 100% jämställt och listor på vem som ska göra vad i hemmet, så visst. Och vill man ha en mer traditionell uppdelning då, att hustrun eller kvinnan i familjen gör allting och mannen sitter och läser tidningen och båda är nöjda så, ja, ha det så då. Det är det där att båda är nöjda som är viktigt, inte vad gemene man tycker är jämställt. Det kanske är jämställt för dem även om folk utanför skulle säga – nej, fan, ni har ingen jämställdhet där.”

”Jag som är chef också då. Det är klart man strävar efter att behandla alla lika, men det är klart, subjektiviteten kommer alltid in. Inte för att någon är kvinna eller man. Det handlar mer om relationen mellan mig som chef och en anställd - om vi trivs ihop.”

”Ja, man kommer bättre överens med vissa och de umgås man hellre med. Det är inte samma man-kvinna uppdelning längre, men subjektiviteten går aldrig komma ifrån.”

Politiska lösningar – nej tack!

De kvinnliga gymnasister som deltog i intervjuer under våren 1995 var mycket skeptiska till politiska lösningar. Det som främst diskuterades då var kvotering (inom politik, näringsliv och universitetsvärld), poängfördelar vid val till utbildning samt pappamånaden.

Bland de män som deltagit i denna undersökning är kvotering det som främst diskuterats och det som väckt mest negativa känslor. Generellt är dock dessa mäns misstro mot politiska lösningar till och med ännu större än de kvinnliga gymnasisternas, med ett undantag: pappamånaden är mer accepterad av männen.

Det dessa män förknippar med politiska lösningar av jämställdhetsfrågan är annars kollektivism, för stor statlig makt och därtill tveksamma resultat. Normer förändras inte av lagar. Individer är allt för olika för att ses som indelade i olika grupper. Politikerförakt,

integritet och många funderingar kring svensk ekonomi genomsyrar diskussionerna.³

”Jag tror inte på kvotering. Om man ska kvotera in kvinnor – varför ska man då inte kvotera invandrare, åldersgrupper, sexuell läggning? Varför bara kön? Man kan ju räkna ut procenttal i befolkningen av allting, va, och så ska man kvotera in det.”

”Om man ser det på individnivå om jag som kille i någon bemärkelse är mer kompetent än en tjej och hon får utbildningsplatsen – då är jag ju väldigt ojämnt behandlad som individ även om man uppnår någon kollektiv jämställdhet.”

”Man ändrar inte normer genom lagstiftning.”

”Kvotering är ett problem så också att ingen vill väl känna sig inkvoterad.”

”Kvotering ställer till med konflikter både mellan kvinnor och män och inom kvinnogruppen då de på något vis konkurrerar mer med varandra då. Förstår du vad jag menar? Om det finns en kvinnokvot och en manskvot så kommer ju konkurrensen att ligga inom könsgruppen. Och kvinnor är ju redan nu dåliga på att hjälpa fram varann.”

”Jag tycker inte att man kan ta två helt olika yrken och räkna på att de här två ska vara värda lika mycket. Då inför man ju planekonomi, helt enkelt. Det ska vara individuell lönesättning rakt av.”

”Jag tycker ändå pappamånaden är bra. Man kunde gott gå ännu längre och säga att för att utnyttja hela perioden ska föräldrarna ta hälften var. [Jag frågar: Är inte det kvotering?] Nej, det är inte kvotering. Det är fan inget tvång att ta ut hela bidraget. Det där är så typiskt feltänkt. Bara för att det finns ett bidrag behöver man inte ta det.”

”Sen kan man ju faktiskt fråga sig varför man vill ha barn överhuvudtaget om man inte tar sig tid och tar ansvar. Jag menar, är du 25 år och tänker att om fem år vill du ha barn, ja men tänk

---

³ En skillnad mellan dessa män som ändå är värd att nämnas är att de som studerar på Handels går lite längre i sin kritik av politikens möjligheter samt att de oftare tänker i ekonomiska banor

till då. Förbered dig för det då – det är inte statens roll att gå in och ordna upp och pröjsa sen.”

Den andra vägen till jämställdhet

Det är ingen av dem som deltagit i undersökningen som idealiserar hemmafrun eller överhuvudtaget de könsroller som fanns i större utsträckning förr. Deras invändningar rör de metoder som diskuteras i svensk jämställdhetsdebatt samt att målen allt för ofta handlar om kvantitet istället för kvalitet.

De tror att jämställdheten mellan könen måste växa fram underifrån, även om det tar längre tid. Det handlar om att själv försöka vara jämställd i sitt privatliv, att ha i åtanke vissa olikheter mellan könen som de uppfattar som relativt generella samt att företag och skolor tar egna initiativ på frivillig basis.

Förändringar i arbetslivet, t ex nätverksstrukturer, distansarbete och den ökade användningen av datorer som kommunikationsredskap, tror de absolut flesta är något som kommer att stärka jämställdheten och kvinnors möjligheter generellt.

”Nu pratar man mycket om nätverk i företagen och där finns kanske en kvinnlig tradition som kan underlätta jämställdheten.”

”Att varje företag gör någon form av jämställdhetsplan, det behöver ju inte vara efter en mall men, innebär ju också att man tänker igenom situationen: Hur kan vi ta till vara kompetensen i företaget bäst? Mixen är ju bättre. Det har rätt många insett, och vill då ha in kvinnor – inte för att det ska bli jämställt utan för att få en bättre mix. Det är många tester som har visat att bara män jobbar inte bra ihop och bara kvinnor jobbar inte bra ihop.”

”Rent generellt tror jag att IT minskar diskrimineringen. Kön, utseende, karisma – det tappar i betydelse.”

”Jag tror det är väldigt viktigt att det förs en diskussion på företagen, men samtidigt får man akta sig att trampa över gränsen då det blir larvigt. Man kan inte stå och peka för mycket: kvinnor-män, kvinnor-män. Det måste vara konstruktivt och det ska inte tvingas på uppifrån.”

”Det här med att göra karriär är ju ingen enkel fråga. Man ska ju vara medveten om att man alltid får göra val. Min fru kanske också gör karriär. Hon kanske har ett jobb som kräver ännu mer.

Och så får vi barn. Samhället kan ju aldrig komma då och säga att jag ska vara hemma eller hon ska vara hemma. Det är ju alltid olika situationer, så vi måste ju diskutera och komma överens själva.”

”Allt är ju från situation till situation. Jag kan inte ta ett jobb utomlands och säga: Nu drar jag och du följer med. Man måste tänka tvärtom. Om hon får jobb utomlands är jag då beredd att följa med. Den förståelsen måste vara utgångspunkt i diskussionen. Gyllene regeln, helt enkelt.”

Om tjejer

Även om dessa unga män ofta påpekar likheterna mellan könen och det absurda i mycket av gruppänkandet, är de överens om att det finns ett problem när det gäller jämställdheten som tjejerna själva står för. Tjejer har dåligt självförtroende i allt för många fall, och detta är ett tungt vägande skäl, menar de, till att tjejer ibland lyckas sämre.

Somliga av dem tror att det beror på föräldrarna, andra att det beror på mäns sätt att uppskatta olika kvinnliga beteenden och ytterligare andra anser att skolans roll väger tungt. Helt överens är de dock om att tjejers dåliga självförtroende inte är förtjänt och att det ställer till problem både för kvinnorna själva och männen i deras närhet.

”Det jobbiga med tjejer är ju att de säger en sak och menar en annan. Men å andra sidan har de ju aldrig blivit uppfostrade att vara raka. Det är mycket redan som barn vad man röner uppskattning för.”

”Ja, men det går ju inte säga att vi pratar som man ska heller. Vet du om att din tjej säger en sak och menar en annan går det ju ändå. Man får väl snirkla sig fram ibland då om hon vill ha det så.”

”Nej, det ska man inte behöva göra. Och de ska inte behöva vara rädda för att säga det de vill ha sagt. Hundra spänn på att det är skolan som har fixat de där skillnaderna. Självförtroende, styrka, hålla tal, allt sånt – det blir snarare sämre av skolan än bättre.”

”Ja, det är ju självförtroendet det är fel på. Jag har många tjejkompisar också som är hur brighta som helst, och som ändå håller på och ogillar sig själva.”

”Ja, får du ingen fason på deras tro på sig själva så kan vi ju kvotera ihjäl oss utan att det hjälper. Utan att det löser grundproblemet på något sätt.”

”Det handlar om att vår generation får ta tag i hur vi agerar ordentligt från båda håll. Tjejer och killar. Chefer och anställda. Så ser jag det i alla fall.”

Jämställdhet är en generationsfråga

Precis som gymnasietjejerna från undersökningen 1995 anser alla som intervjuats för denna rapport att jämställdheten blir bättre för varje generation. Utvecklingen går framåt av sig själv.

En kort sammanfattning av deras teori är att de män och kvinnor som är födda i början av 1900-talet generellt fann sig i sina respektive könsroller och skapade en balans genom att kvinnor och män fick en tydlig roll var som var lika mycket värd. Mannen försörjde familjen och kvinnan skötte hemmet.

Jämställdhetsproblemet är fyrtio-talisternas problem, enligt dessa mäns synsätt, eftersom kvinnorna i den generationen fick ta halva försörjningsbördan och hela servicen i hemmet i allt för många fall. Sedan har det successivt blivit bättre och förhoppningen är att framför allt sjuttio-talisterna ska åstadkomma rättvisa, men med individuella lösningar.

Kritiken mot jämställdhetsdebatten riktas främst mot att fyrtio-talisterna i dag tvingar på alla kvinnor och män sina problem och sina lösningar. Detta riskerar bara att piska upp motsättningar mellan yngre kvinnor och män som inte skulle finnas annars.

”Jag tror ändå att vår generation tittar mer på individer än vad våra föräldrar och farföräldrar har gjort. Det är ju den utvecklingen. Vi är ju ännu mer jämställda än sextio-talisterna också, och våra barn kommer säkert att vara ännu mer jämställda än vi är.”

”Om vi bara tittar på mormor och morfars tid. Då var det helt självklart att kvinnan skulle vara hemma. Vi måste ju erkänna att

det trots allt har gått rejält framåt, och inte bara gnälla som många feminister gör att det är så ojämnt nu.”

”När jag var barn var min mamma hemma tills jag var 6-7 år och pappa jobbade, så det var ju hon som skötte allting. Pappa kände man ju aldrig då. Om jag ser till mig själv skulle jag absolut vilja vara hemma med barnen om jag skaffar familj. Man vill ju inte bli den där främlingen.”

”Man är mer två om besluten idag. Det funkar inte att mannens jobb styr var man ska bo och hur fritiden ska läggas upp och allting.”

”Jag uppfattar en enormt stor enighet mellan tjejer och killar i vår ålder om jämställdhet. Jag tror vår generation är oerhört mycket mer jämställd.”

”Fyrtioalisterna om vi ser på dem. Där är det nog många kvinnor som har blivit svikna av män och lurade på något dåligt yrke och varit hemma med barnen i femton år och de är dj-t bittra på män liksom. Det tror jag inte förekommer på samma sätt i vår generation.”

”Min mor är med i något sådant där tjej-gäng som ska sitta och prata och ha kul någon gång i månaden, va, och hon har berättat att det är några kvinnor där som hetsat något oerhört mot män när de pratar jämställdhet och så där. Allting är männens fel. De har väl grejer bakom sig som gör det då. De är dj-t bittra liksom. Det är manshat alltså. Det tror jag inte förekommer i vår generation.”

”Jag tror det kommer att utjämnas i och med vår generation, eller säg från 30 och neråt, så jag tycker det är lite hysterisk press på att det ska jämnas ut fort som tusan. Det här är ju en process som håller på hela tiden som kommer att leda till att det blir jämställt.”

”Skulle man göra någon form av jämförelse mellan chefer som är över och under 40 skulle man få se att det rör sig rätt rejält. Det är jag övertygad om.”

”Jag fattar inte ens vad det är att tjafsa om. Det är ju bara att vi i vår generation fixar det. Jag kan ju bara tala för dem jag känner, men de har ju fattat att det är halva vägen var. Killar får spana lite efter signaler hos tjejen när de säger något och ta mer ansvar

hemma, och tjejer får jobba på att bli lite rakare och så. Huvudsaken är ändå på något vis att vi gör det själva. Staten gör kvoter och planer, det är ju Orwell.”⁴

Andra undersökningar

I jämställdhetsdebatten lyfts ofta fram undersökningar som visar att jämställdheten börjat gå bakåt igen. Backlash blev ordet vi lånade in från USA och som används när kvinnors arbetslöshet ökar eller när SCB har fått fram att män diskar 20 minuter mindre i år än de gjorde i fjol.

Det finns dock ett flertal undersökningar som visar att jämställdheten i det långa loppet ständigt utvecklas positivt och att könsrollerna har förändrats hos ungdomar generellt. Här är några exempel:

”Kan man då säga någonting om vilka generationer som är vinnare och förlorare? Ett enkelt svar på denna fråga är att kvinnor i varje senare generation har haft större möjligheter att hävda sig i yrkeslivet, de har haft allt större inkomster och bättre karriärchanser. [...] Varje ny generation kvinnor har haft det bättre än sina föregångare. Varje ny generation har i dessa avseenden också varit mindre ekonomiskt beroende av sin partner.”

Detta utdrag ur *Vardagens villkor* är en sammanfattning av ett flertal faktorer, som visar just ovanstående. Boken tar även upp föräldraskap, politiskt deltagande, hushållsarbete m m.

En annan forskare som är mer inriktad på attityder är Margot Bengtsson. För den som vill läsa mer om mäns syn på sig själva under olika generationer kan kanske denna forskning vara intressant. Så här skriver Bengtsson i antologin *Visst är vi olika!*:

”Majoriteten unga män och kvinnor antar att jämställdheten mellan kvinnor och män kommer att vidmakthållas och vidareutvecklas i framtiden. De tror dessutom att de kommer att bli mer jämställda i vardagslivet än deras föräldrar varit under deras egen uppväxt.”

---

⁴ Syftar på 1984 av George Orwell, som den intervjuade för övrigt tillade var hans favoritbok.

Två andra böcker som pekar i förändringsriktning mot ökad jämställdhet är *Om unga kvinnor* och *Om unga män* från Studentlitteratur. I den senare kan vi läsa:

”Det är därför rimligt att tänka sig att mäns och kvinnors ökade insikter i och erfarenheter av varandras världar i ett längre perspektiv verkar för en minskad könsmissig polarisering och därmed vidgade ramar för de ungas identitets- och kulturbygge.”

Sist, men inte minst – något att se fram emot. Institutet för framtidsstudier jobbar just nu med ett projekt som heter ”Den bästa generationen”. Även deras resultat verkar bli positiva ur jämställdhetssynpunkt:

”Den stora skillnaden mellan generationer ser man just hos de unga männen. De börjar gå in på traditionellt kvinnliga områden, och tar i betydligt högre utsträckning än sina fäder ansvar för sina barn.”

Trots dagens heterogena ungdomskultur är jämställdhet alltså en fråga där utvecklingen är homogen och tydlig. Det förändras till det bättre, och det snarare trots den offentliga debatten än tack vare densamma, om man ska ta kritiken dessa män för fram på allvar.

Jämställd och manlig

Denna rapport behandlar åsikter hos män mellan 20 och 40 år som läser svenska, ekonomi eller teknik på eftergymnasial nivå. Gemensamt för dem alla är också att de bor i Stockholm. Att resultaten skulle vara andra bland män på landsbygd eller i andra sysselsättningar behöver vi knappast påpeka.

Trots att dessa män inte är aktiva politiskt vill vi dock påpeka att deras åsikter i fråga om partier och ideologier skiljer sig åt. Där diskussionerna glidit in på offentlig sektor eller skattetryck har detta varit oerhört tydligt. Trots det har deras syn på jämställdhet varit relativt homogen. Handelsstudenterna går lite längre i sin kritik av statliga reformer och ju yngre män desto ”larvigare” tycker de att debatten är.

Generellt är dock att:

- de underkänner både den feministiska debatten och initiativ som Kvinnor Kan.
- kritik riktas mot den kvantitativa syn på rättvisa som går att skönja i både denna debatt och andra. Mer hänsyn borde tas till att människor är nöjda än hur olika statistiska resultat ser ut.
- de anser att politiker ska hålla sig borta från jämställdhetsfrågan. Initiativ är bra, med de ska tas på företag, i skolor och i enskilda familjer och parförhållanden – inte tvingas på uppifrån.
- de tror att de förändringar som sker på arbetsmarknaden kommer att gynna jämställdheten positivt, framför allt den ökade användningen av datorer.
- jämställdheten upplevs hela tiden ha ökat och att de tror att den kommer att fortsätta förbättras av sjuttitalisterna, som inte har samma rigida syn på manligt och kvinnligt. Det går att vara både jämställd och manlig.
- de anser att kvinnor inte kan skapa ett jämställt samhälle utan att få männen med sig, och det får de inte som debatten låter i dag.

Hur mycket kan och bör göras politiskt?

Det som är allra mest slående med de åsikter som kommit fram i denna undersökning är den samsyn som går att se mellan dessa män och de kvinnliga gymnasister som intervjuades våren 1995. Deras bild av feminism är i princip identisk och den kritik de riktar mot jämställdhetsdebatten som förs, liksom de framtidsvisioner de har, stämmer väldigt väl överens.

Det som är svårt att överföra i skrift är den upprördhet och det engagemang som båda dessa grupper också uppvisat. Tydligt är att jämställdhet är en diskussionsfråga som verkligen berör yngre

generationer. Dock ska man ha i åtanke att det som upprört både unga kvinnor och unga män mest inte främst är de faktiska problemen, utan själva debatten.

Risken med dagens jämställdhetsdebatt

Om man anser att kvinnor i dagens samhälle inte har samma möjligheter som män och verkligen vill råda bot på detta är det dags att inventera sina metoder. Dagens debatt tillsammans med kvinnokonferenser, pappagrupper och veckotidningar har en tendens att beskriva kvinnor som offer och män som förtryckare. Polariseringarna mellan könen tillåts växa för att främja retoriska formuleringar.

I bästa fall fortsätter jämställdheten att öka, trots debatten. I sämsta fall går man över gränsen där jämställdhetsdiskussionerna blir kontraproduktiva. De reaktioner dessa unga män gett på debattörer, politiker och jämställdhetslösningar som kommer uppifrån visar att den gränsen kanske är närmare än man tror och att det börjar bli bråttom att tänka om.

En annan syn på jämställdhet

Att tänka om i jämställdhetsfrågan handlar inte bara om att vara feminist i kjol i stället för i byxor. Det handlar inte heller om att byta perspektiv från det argare "kvinnor är inte alls dåliga" till "kvinnor är faktiskt himla bra". Hur mycket måste över huvud taget diskuteras i kollektiva termer? Hur mycket kan och bör göras politiskt? Är procentsiffror av betydelse för gemene man/kvinna?

Detta är vad som måste funderas på, tillsammans med samvetsfrågan: vilket är mitt mål med det jag säger/gör just nu – är det att skapa ett samhälle där både kvinnor och män får bättre möjligheter att leva på det sätt de vill eller är det att gynna kvinnor på mäns bekostnad?

Ytterst få personer är motståndare till att kvinnor och män är värda samma chanser i dagens samhälle. Däremot tror olika människor på olika lösningar. Vi måste ge jämställdheten en chans att växa fram underifrån genom att ge människorna själva ansvaret för den. Och framför allt måste vi inse att ingen jämställdhet kan uppnås utan att båda könen är med och jobbar för den. Det är dags att sluta tala om män och börja tala med män. Att skapa konflikter

mellan könen som annars inte hade funnits – det är backlash om något!

Litteratur

- Bolin, G & Lövgren, K (red): *Om unga män*, Studentlitteratur 1995
Ganetz, H & Lövgren, K (red): *Om unga kvinnor*, Studentlitteratur 1991
Fritzell, J & Lundberg, O (red): *Vardagens villkor*, Brombergs 1994
Visst är vi olika! (antologi), Utbildningsdepartementet 1993
Generationsutredningen SOU 1994:
- Bryntesson, B: *Jämställdhet men inte feminism*, Rapport 17/95, Timbro
Framtider nr 4, Institutet för framtidsstudier 1995